

Vykypěl, Bohumil

[Bühler, Karl. Theory of language: the representational function of language]

Linguistica Brunensia. 2012, vol. 60, iss. 1-2, pp. 285-286

ISBN 978-80-210-5883-5

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/118247>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Třetí oddíl pojednává o různých jazykových politikách v Evropě (*Language politics and language policies in Europe*, s. 545–667). Dočteme se tam pak o jazykové politice v Evropské unii (s. 547–560), o jazykové politice ve smíšených germánsko-románských oblastech (s. 561–574), o feministické lingvistice (s. 575–590), o otázce, zda angličtina ohrožuje ostatní evropské jazyky a evropskou jazykovou různost (s. 591–604), o angličtině v mezinárodní veřejné komunikaci (s. 605–619), o jazykových otázkách v politických institucích států Evropské unie (s. 621–637) a o jazycích v evropských církvích (s. 639–653) a školách (s. 655–667).

Čtvrtý oddíl přináší skici historie jazyků v Evropě (*History of European languages*, s. 669–788): začíná se prehistorií (s. 671–682), pokračuje pojednáními o vlivu prehistorických a raněhistorických migrací na jazykovou mapu Evropy (s. 683–696) a o roli renesance v historii evropských jazyků (s. 697–711), nato přicházejí kapitoly o habsburské monarchii (s. 713–728), otomanské říši (s. 729–744), carském Rusku a Sovětském svazu (s. 745–760) a Jugoslávii (s. 761–774) jako příkladech mnohojazyčných států a pak ještě kapitola o vztahu jazyka a vytváření novodobých evropských národů (s. 775–788).

Konečně poslední, pátý oddíl načrtává vývoj a základní směry evropské lingvistiky (*Research traditions in Europe*, s. 789–886): píše se zde o jazykovědných bádáních do počátku 19. století (s. 791–804), o jazykovědě 19. století (s. 805–820) a evropském strukturalismu (s. 821–844), funkcionalismu (s. 845–865) a generativismu (s. 867–886).

Jak snad vidno i z tohoto přehledu, paleta témat, které svazek přináší, je pestrá. A jak bylo lze očekávat, jejich zpracování je různé úrovně a podrobnější hodnocení přesahuje prostor této zprávy a bez zapírání i síly recenzentovy. Chtěl-li bych doporučit laskavému čtenáři k pozornosti tři kapitoly podle mě nejpovedenější nebo nejzajímavější, byly by to následující tři. Teoreticky zvlášť zajímavá je kapitola o znakovém jazyce (Myriam Vermeerbergen, Lorraine Leeson: *European signed languages – towards a typological snapshot*, s. 269–287), protože mj. (implicite) připomíná, že v diskusi o tom, jak (hjelmslevovská) substance ovlivňuje jazykovou formu, je ve skutečnosti zásadní ne tak srovnávání psaného a mluveného jazyka jako mnohem spíš srovnání „prostorově“ manifestovaného znakového jazyka se zvukově manifestovaným jazykem. Deskriptivně povedená je kapitola o baltských jazycích (Axel Holvoet: *The Baltic languages*, s. 3–29), protože je napsána koncizně a jasně, bez digresí, ale zato s výhledem k tématům dalšího bádání. Konečně sice vlastně trochu nudná z hlediska „čisté“ lingvistiky, ale přesto velmi potřebná je rozumně napsaná kapitola o roli angličtiny v dnešním světě vůbec a Evropě zvlášť (Juliane House: *English as a threat to other European languages and European multilingualism?*, s. 591–604). A bramborovou medaili by pak získaly dvě kapitoly: o jazykové politice EU a o feministické lingvistice (Jeroen Darquennes: *Minorities, language politics and language planning in Europe*, s. 547–560; Antje Lann Hornscheidt: *Feminist language politics in Europe*, s. 575–590); jsou pozoruhodné tím, jak svým obsahem – zřejmě nechtěně – dávají vzpomenout na dvojí realitu a nového člověka někdejšího východního bloku.

Jak naznačeno, najde se v tomto svazku čtení pro leckoho a najde se tam i čtení zajímavé. Celkově se však spíš jaksi nelze ubránit dojmu, že kdyby svazek nevyšel, tak by se taky nic moc nestalo.

Bohumil Vykypěl

Karl Bühler: **Theory of Language: The representational function of language.** Translated by Donald Fraser Goodwin in collaboration with Achim Eschbach. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins 2011. XCVIII + 518 s. ISBN 978–90–272–1182–8. 45 euro (paperback)

Německy se dnes ve světě už moc nečte, a tak se musejí důležitá díla jazykovědy překládat do angličtiny. Bühlerova *Sprachtheorie* vyšla v angličtině loni dokonce už podruhé. Poprvé to bylo v roce 1990 (Bühler 1990) a z prvního vydání byl v tomto vydání reprintově přetištěn jednak

samotný anglický překlad Bühlerovy knihy (s. LXXXVII–XCVIII a 1–508), jednak předmluvy vydavatelova (Achim Eschbach: *Editor's Introduction – Karl Bühler Sematologist*, s. XLIX–LXXIX) a překladatelova ([Donald Fraser Goodwin:] *Translator's Preface*, s. LXXXI–LXXXV). V novém vydání pak přibyly ještě dva další komentující texty: jednak postskript editora (Achim Eschbach: *Postscript: Twenty-five Years Later...*, s. 509–518), jednak předmluva Wenera Abrahama, v níž se pod poněkud zavádějícím názvem ve skutečnosti ukazují zejména možnosti aplikace Bühlerovy teorie na popis japonštiny (Werner Abraham: *Preface: Traces of Bühler's Semiotic Legacy in Modern Linguistics*, s. XIII–XLVII). Abrahamovu textu by možná víc slušelo vydání v nějakém časopise než pod hlavičkou předmluvy, Eschbachův postskript je spíš vzpomínkou zasloužilého bühlerologa. S trochou nadsázky se tak dá říct, že hlavním pozitivem nového vydání je cena: stojí 45 euro, zatímco cena prvního vydání, vyšlého v pevné vazbě, je skoro čtyřnásobná – 178 euro.

Nicméně i tak je třeba druhé vydání uvítat: nižší cena knihy snad s sebou přinese ještě širší čtenářské publikum, než jaké slibuje už sám anglickojazyčný háv. Nutno ovšem poznamenat, že v druhém – jazykovém – ohledu náš optimismus poněkud brzdí překvapivý fakt, že první anglické vydání zřejmě nebylo vůbec recenzováno, nebo přinejmenším žádné jeho recenze nejsou zaznamenány v *Bibliographie linguistique*. Tomuto náznaku, že Bühlera ani v angličtině ve skutečnosti dnešní jazykovědci nečtou, jako by pak odpovídalo např. i jeho míchání do nevhodných historických souvislostí u některých dnešních „funkcionalistických“ oponentů generativismu (srov. Vykypěl 2009, 61): Bühler jako by jim sloužil jako odvolávka na nečtenou autoritu. Korektní recepce Bühlera tak, zdá se, zbývá na historiografy lingvistiky; nicméně skeptik by asi poznamenal, že tak je tomu dnes stejně skoro se všemi texty starými více než pět deset let. V každém případě zkoumání skutečně i neuskutečněné možné recepce Bühlerova díla je jistě zajímavá. Pokud jde o recepci druhého typu, poznamenává například případně Eschbach (s. 509), že kdyby býval Chomsky četl Bühlera (tzn. kdyby byl Bühler přeložen do angličtiny...), mohl by si ušetřit část své revoluce. Pokud jde o recepci prvního typu, představuje jedno dílčí zajímavé, ale zatím nepojednané téma srovnání a výklad negativní recepce Bühlera u Hjelmsleva (1972, 10) a naopak jeho opatrně pozitivní recepce v pražské škole (srov. např. Leška 1984).

Literatura

- Bühler, K. 1990. *Theory of Language: The representational function of language*. Amsterdam – Philadelphia. (Foundations of Semiotics, 25.)
- Hjelmslev, L. 1972. *O základech teorie jazyka*. Přel. F. Čermák. Praha.
- Leška, O. 1984. Karl Bühler und die Prager Schule. In: *Bühler-Studien*. II. Ed. A. Eschbach. Frankfurt am Main, 263–272.
- Vykypěl, B. 2009. *Empirical Functionalism and the Prague School*. München.

Bohumil Vykypěl

Luraghi, Silvia – Bubenik, Vit: Continuum Companion to Historical Linguistics. London: Continuum 2010. ISBN: 978-1-4411-4465-2.

Ať už si o tom myslíme cokoli, stalo se zřejmě znakem každého většího nakladatelství zaměřeného na vědeckou produkci, že má minimálně jednu vlastní ediční řadu zaměřenou na jednotlivá témata či dílčí disciplíny nejrůznějších vědních oborů. Platí to i pro obor lingvistika, a každou chvíli tak vyjde nějaká příručka (rozuměj *Handbuch* nebo *Handbook*) či průvodce (rozuměj *Companion*), případně rovnou naučný slovník (rozuměj *Encyclopedia* či *Thesaurus*), ve kterých se obvykle pod vedením dvou tří zasloužilých lingvistů seje skupina význačných jazykovědců doplněná o několik méně známých jmen, a každý z účastníků pak ve své kapitole pojedná o některém dílčím problému vztahujícím se k centrálnímu, zastřešujícímu tématu celé publikace. V posledních letech tak na-